

EEN 18de-EEUWS SCHIMPLIED

Barbara Vos

Inleiding

Tussen de criminele processtukken in het Stadsarchief van Gent vindt men veel meer dan alleen maar dagvaardingen, brieven, signalementen en andere officiële documentatie. Dikwijls sluipt er ook ander materiaal tussen, bijvoorbeeld onderdelen van bewijsmateriaal (stukjes stof, stukjes hout) of in beslag genomen materiaal. In 1783 werden in Gent drie schuine liedjes in geconfisceerd. In het begeleidende document stipuleerde de rechtbank dat de liedjes niet mochten verkocht, gedrukt of verspreid worden. Dit was conform aan het edict dat regelmatig werd uitgevaardigd en dat de verspreiding van dergelijke liedjes strafbaar stelde¹. Toch hield dit de Gentenaar niet tegen clandestien liedjes te schrijven.

De manuscripten van de liedjes zaten met een touwtje aan het begeleidende document vastgebonden. Het grootste deel van de tekst handelt over losse seksuele betrekkingen met vrolijke mannen in de hoofdrol. De liedjes bevatten volkswijsheden en verwijzen tevens naar het dagelijks leven.

Het liedje van de vier lichtzinnige zussen

We bekijken één van de liedjes van dichtbij: *'Liedeken van vier gesusters'*². Het liedje bevat een knipoog naar de prostitutie. Het gaat over het leven van vier zussen, zoals de titel laat vermoeden. In het eerste vers wordt de situatie geschetst. De zussen waren *'op de swier'* en losbandig. Ze waren voortdurend op zoek *'om met jongemans om te gaen'*. Elke zus wordt in één of meerdere afzonderlijke verzen bezongen.³

De eerste zus heet Joanne Therese. Het tweede vers vertelt haar verhaal. Volgens de verteller heeft ze aanbidders in verschillende beroepsgroepen:

1 Bijvoorbeeld *Édit de l'Empereur et Roi, défendant de composer, imprimer, distribuer des libelles ou écrits satiriques, diffamatoires, scandaleux ou séditieux* (22 november 1787). Bron: VERHAEGEN, (P.), GACHARD, (L.P.), DE LE COURT, (J.). Op. Cit., vol. 13, pp. 126-127.

2 De liedjes zijn in hun geheel terug te vinden in het Stadsarchief van Gent. SAG, Oud Archief, reeks 213, nr. 287.

3 De schuin gedrukte tekst is een letterlijke weergave van het manuscript.

*'Joanne Therese staet hier ten thoone,
Zij heeft veel vryers sonder Loone,
Den eerste is eenen van een comptoir,
den tweeden verkeert in Kerkck en coor,
den derden is eenen Bleeckers Knecht,
hy keert het meysken slings en regts,
den vierden is eenen timmerman,
die Joanne Therese wel neuken can, bis.'*

In de volgende twee verzen komt de tweede zus, Livyne, aan de beurt. Zij hield er vreemde gewoonten op na, die we met het doel om de lectuur van deze tekst enigszins fatsoenlijk te houden, buiten beschouwing laten.

Nadat haar ontuchtige avonturen waren bezongen, was het in vers 5 de beurt aan Anne, de derde zus. Haar vers handelt over een poging om een eerlijke vrouw worden:

*'Sy heeft geseyt het is teydt van trauwen,
anders en kan ik niet worden een vrouwe,
gelyck myne ander susters nu gaen syn,
ofte wel ik moet blyven in Pyn,
gy cant my wel winnen den coost,
daer om gy my uyt de peynne verloost, bis.'*

Vervolgens komt de vierde zus, Marjanne, aan bod in vers 6:

*'Maer marjanne is nog de beste van al,
godt heeft haer bewaert van menigen val,
want in haer jonckheyd wilt het weten,
heeft sy menigen nacht by de jongmans geseten,*

*en vele helpen vertairen hun geldt,
Dat marjanneken soo dickwils bequelt
maer het is nu al te laet beklaegt,
want daer en wordt niet meer naer gevraegt, bis.'*

In de laatste twee verzen worden de toehoorders nog enkele waarschuwingen meegegeven.

*'Dese vier meyskens welt het weten,
die hebben menig Jongmans geldt opgeeten,
op den dies van bier en chocolaet
hebben Zy menig Jongman gepaeyt,
maer al die daer hebben verkeert,
die hebben daer achter een lesse geleert,
sy en verkeeren daer, maer voor eenen tydt,
en soo geraeken Zy hun vreyers queyt, bis.'*

*'Orlofvrienden voor het Leste,
want ik raed u voor het leeste,
en welt daer niet meer naer hooren
want die dochters sullen u stoorren
hunne tonge is soo vool finyn,
sy schynen een venusdier te syn,
een venusdier, een venusdier,
het syn vier meysken van den swier, bis.*

finis'

De auteur van het sloot zijn tekst af met het volgende vers:

'Al heeft de penne de waerheydt geschreven

Nog is mynen naeme in het secret gebleven'

Het was dus niet de bedoeling dat de namen bekend werden. In het bijgevoegde rechterlijke document waren geen namen te vinden. Ook de auteur van de twee andere liedjes bleef onbekend. We vermoeden dat het om twee verschillende auteurs ging, omwille van de handschriften.

De benaming *'venusdier'* is ongetwijfeld een verwijzing naar de prostitutie. Het liedje toont aan dat de grens tussen prostitutie en losbandigheid soms erg moeilijk te onderscheiden was. De auteur/zanger waarschuwt de toehoorders wel voor dergelijke vrouwen, maar we krijgen te verstaan dat onzedige vrouwen niet per se paria's in de samenleving waren. Ze maakten net deel uit van de maatschappij.

Nawoord

Nu blijf er nog één vraag over. Is dit liedje werkelijk gezongen geweest, ondanks de inbeslagname van de tekst? Helaas is dit niet meer te achterhalen. Het bijgevoegde document vertelt ons hier niets over. Toch is het best mogelijk dat het liedje in het Gent van 1783 in de nachtelijke uurtjes in de herbergen weerklonk...